

LightWorld®

Aydınlatma Endüstrisi Dergisi ■ Lighting Industry Magazine

Müge Göker
"Müze"lerde
aydınlatma

Şazi Sirel
İç mekanlarda
güneşiği kullanımı

Röportaj: Ruhan Gökhan
Bakırköy Capacity
Korupark AVM

Dekoratif
aydınlatmanın
incelikleri

Röportaj: Pinar Kaygan
Tasarımda
farklı etkiler

Özlem Erzurum
Doğru tünel
doğru ışık

LED Professional'ın
2. sayısı
Light World'ün
içinde

Işığın içinde özgür hareketler

İyi bir metin ve kurgu, göz alıcı kostümler, başarılı oyuncu ve dansçıların yanı sıra sahneler, ışıktan bağımsız düşünülemez. Gelişen teknolojiyle beraber ışık tasarımlarının da geliştiği tiyatro sahnelerinde artık en az kostüm, dekor ve müzik kadar ışığın izleyici üzerinde nasıl bir etki bıraktığı da önem taşıyor. Mimar ve tasarımcı Seda Temizer Yöntem de bir mimar gözüyle sahnelerde ışığa şekil veriyor. En son Ocak 2008'de Santralistanbul'da "Bana Islak Mayonuzu Gösterin" isimli Sevim Burak metinlerinden oluşturulan eserin ışık tasarımını yapan Seda Temizer Yöntem ile ışığı konuştuk. "Işık geçişleri bana hep çok şiirsel gelir" diyen Yöntem'e göre bir oyunun ipuçları, ışığın geçişlerinde gizleniyor.

Bize biraz kendinizden bahsedermisiniz?

Gazi Üniversitesi Mimarlık bölümünde lisans eğitimimi tamamladım ve ODTÜ Mimarlık bölümünde master yaptım. ODTÜ Dans Tiyatrosu topluluğuna o dönemde katıldım ve sahne tasarımıyla ilgili çalışmaya başladım. Şu anda profesyonel mimarlık kariyerimin yanı sıra bazı projelerde sahne ve ışık tasarımı da yapıyorum.

İşığa merakınız ne zaman başladı?

Mimarlık eğitimim sırasında projelerimde ışık etkilerini maketlerde ve üç boyutlu çizimlerde görmekten ve bununla ilgili denemeler yapmaktan çok keyif aldığımı fark ettim. Işık benim için mekan kurgusunun en temel elemanlarından biri olmaya başladı.

Işık tasarımı yaparken daha çok neleri göz önüne alıyorsunuz?

Farklı durumlara ve ihtiyaçlara cevap verebilecek zenginlikte düşünmeye çalışıyorum. Olasılıklara, değişmeye, dönüşmeye yatkın bir sistem oluşturmaya çalışıyorum. İnsanların gözünü yormayacak ve rahatsız etmeyecek aydınlatma yöntemlerini tercih ediyorum.

Aydınlatma teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ışık tasarımlarını nasıl etkiledi?

Teknolojik gelişmeler, birçok soruna çözümler getirmeyi amaçlıyor ve aydınlatmada birçok farklı olanak sunuyor. Takip etmekte güçlük çektiğimiz bir hızda yeni ürünlerle değişik etkiler elde etmek mümkün olabiliyor. Olasılıklara açık alternatifleri barındırmak, yeni ürünlerle çok daha uygulanabilir hale geldi. Aynı zamanda bu gelişmelerin heyecan verici bir diğer yönü de daha verimli ve sürdürülebilir aydınlatma olanakları sunması. Sahne aydınlatmalarında, çok fonksiyonlu elemanlar tasarımlarda özgürlük kazandırıyor. Daha önce kullanılan sistemlerle elde edemediğimiz sonuçlara, istenen etkilerde ve zamanlamada çok daha net, temiz ve düzgün geçişlere ulaşabiliyoruz.

Türkiye'de geçmişten bugüne bir değerlendirme yaparsak sahne ışıklandırmasında ne gibi değişimler yaşandı? Siz gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaptığım akademik çalışmalarda Türkiye'de geçmişteki sahne aydınlatmalarına ait bilgi ve doküman eksikliğiyle karşılaştım. Sahnenin doğası gereği kolay kavranamaz olan anlarını fotoğraflama güçlüğü ve böyle bir dokümantasyon geleneğinin olmayışı, belirli çabaları da yetersiz kılmış. Bu sebeple Londra'da çalıştığım süreçte Avrupa'daki değişimleri araştırmak daha verimli oldu benim için.

İşığı sahnedan bağımsız düşünemeyiz, bu sebeple yaşanan değişimleri birlikte değerlendirmek gerekir. Sahne etkinliklerinin kapalı bir mekanda yapılmaya başlanmasından bu yana değişen ifade biçimleri, araçlar ve en önemlisi sahneleme biçimleri olmuş. Bu, pek çok tarihsel değişimle paralel yaşanmış. İzini sürmeye başladığımızda bilim ve politikadaki düşünsel kopma noktalarına kadar gidiyoruz. Mesela geleneksel çerçeve, sahne görme ilişkisinin kırıldığı, arena sahne modelindeki görme ilişkisini kübizme ve onun da temelinde rölativite teorisine bağlayan tezler var.

Geçmişten bugüne lineer bir akış olduğunu söyleyemeyiz, bugün daha ileri bir noktada olduğumuzu iddia edemeyeceğimiz gibi... Düşüncede, daha erken tarihlerde bugünkü pek çok uygulamadan daha başarılı uygulamalar var. Sözgelimi Edward Gordon Craig'in 1900'lü yılların başında yaptığı tasarımların inceliğinden, ışığın mekanla kurgulanışındaki yalınlıktan ve sahniciliğinden öğrenecek çok şeyimiz var.

Teksti ilk okuduğunuzda kafanızda şekillenen tasarım, son provaya kadar nelerden etkileniyor, ne gibi değişiklikler oluyor?

Ben daha çok dans ve dans tiyatrosuna ışık tasarımı yaptım, bugüne kadar. Ama metin bazlı olanlarda da önce işi değil ortamı canlandırdım, bunu ışık tasarımına aktarmak bambaşka bir süreçti çünkü sahne gösterimi söz konusu

Mimar ve Tasarımcı Seda Temizer

İşikle var olan şeyleri var veya yok kılabilirsiniz. İfadeleri ve anlamları güçlendirebilir, atmosferi yaratırsınız. Dans için bakıldığında ışık geçişleri belli ipuçlarını taşıyabilir, dansçıları yönlendirmek için kullanılabilir

"Bana Islak Mayonuzu Gösterin", 22/11 Proje Topluluğu, Mart 2007, Garajistanbul Gösterimi

olduğunda mekanı oyuncuların, yönetmen ya da koreografa ve yorumdan bağımsız düşünemezsiniz. Işık tasarımlarımı genelde son birkaç provada şekillendiriyorum. Işıklar olmadan her sahneyi ışıkla birlikte seyretmeye başlıyorum ve ışık planını buna göre yapıp mekanın teknik altyapısına bu planı adapte ediyorum. Sonra sahne kurulumu tamamlandığında ışığın sahne ve oyuncular üzerindeki etkisine göre ufak tefek karar değişiklikleri olabiliyor. Ama temel kararlar değişmiyor.

Işık tasarımı bir tiyatro oyunu için neden önemlidir?

Işıkla, var olan şeyleri var veya yok kılabilirsiniz. İfadeleri ve anlamları güçlendirebilir, atmosfer yaratırsınız. Sinemada close-up etkisiyle verilmek isteneni, tiyatrodaki ışıkla elde edebilirsiniz. Dans için bakıldığında, ışık geçişleri belli ipuçlarını taşıyabilir, dansçıları yönlendirmek için kullanılabilir.

Bir tasarım yaparken, oyunun konusu, oyuncuların kim olduğu ve yönetmenin istekleri sizi nasıl etkiliyor? Sınırlandığınız durumlar oluyor mu?

Ticari amaçlı olmayan dans gösterilerinde, çalışmaktan keyif aldığım ve birbirimizi, ne yapmamı istediğimizi anladığımız

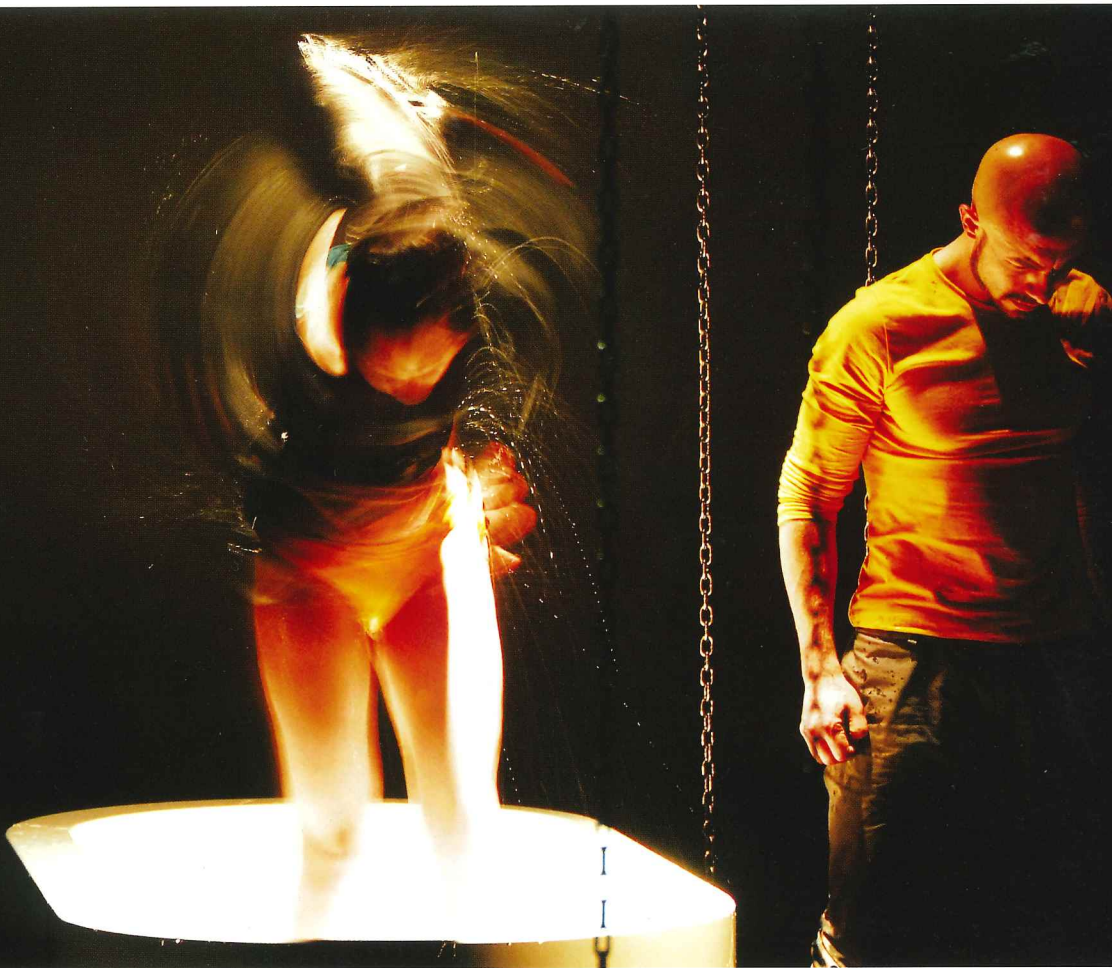
koreograflarla çalıştım bugüne kadar. Bu sebeple kendi alanımdaki tasarımda hep özgürdüm. Koreografin düşüncesi, temelde oyunun ya da gösterimin özündeki fikri oluşturur ve mekan da buna paralel olarak şekillenir. Oyunun konusu, ışığın nasıl şekilleneceğini belirleyen önemli bir faktördür çünkü yaratılmak istenen atmosfer bu konuyla ilişkilidir.

Sınırlandığım durumlar ise, genelde teknik ekibin ve ekipmanın yetenekleriyle ilgili oluyor. Çünkü sahne işi, bir ekip çalışmasıdır ve sahne işlerinde bağımsız bir ekip olmanın bence tek zor yanı, gidilen her yerin ve ekibin koşullarına göre işin şekillenmesidir. Çünkü bu mekanlar genelde uzun hazırlık ve prova saatlerine olanak tanımaz. Fazla denemeye bile olanak tanınmadığı oluyor. Ama ekipman yine de ikinci sırada kalıyor çünkü çok yetersiz malzemeye de olsa istediklerimi yerine getiren bir teknik ekiple çok iyi gösterimler de yaptık.

İzleyici tarafından oyunun algılanmasında ışığın rolü nedir?

Işık, bakışları odaklar ve yönlendirir. Bu sebeple anlatılmak istenenle paralel olması çok önemlidir. Aksi halde seyircilere aktarmak istediğinizi gerektiği şekilde aktaramayabilirsiniz. Etkiler çok daha zayıf kalabilir.

Şu ana kadar yaptığım her işi çok sevdim ve her işin, her sahnelenişinde kumanda odasında heyecandan yerimde duramadım. Bunlar çok özel anlar, ışık geçiş anları bana hep çok şiirsel gelir.

Mayıs 2007'de Garajistanbul'da daha sonra Ocak 2008'de de Santralistanbul'da sergilenen, Sevim Burak metinlerinden oluşturulan "Bana Islak Mayonuzu Gösterin" isimli oyunun ışık tasarımı size ait. Biraz bu çalışmadan bahsedebilir misiniz?

Bana Islak Mayonuzu Gösterin, koreograf Handan Ergiydiren Özer'in kurucusu olduğu 22/11 Proje Topluluğu'nun gerçekleştirdiği bir devinim tiyatrosu. Topluluğun kuruluşundan beri onlarla birlikte çalışıyorum. Bu iş, Sevim Burak'ın metinlerini ve aynı zamanda Zafer Aracagök'ün bu metinlere bağlı olarak bestelediği "Yalvarırım Beyefendi Saatiniz Kaçı Gösteriyor" adlı çalışmayı temel aldı; dansçı/oyuncuların bu metinlerde yakaladıkları kişisel durumlarla biçimlendi. Mekan bağımlı olarak düşünülen kurguda klasik anlamda algılanan şekliyle sahne yerine, mimari elemanların ön plana çıktığı, duvarların, camın, farklı hacimlerin olduğu bir gösteri mekanı tercih edildi. Malzemelerin sahibi olması, bizim için çok önemliydi. Bu, işi zenginleştiren bir unsur olarak düşünüldü. Sahnede tekrarlanan "gerçek" durumlarla örtüştü. Işık, her iki mekanda da çok önemliydi. Sahnede kullanılan ışıkların yanı sıra, her iki mekanda da cam bölmeler ve ardında aydınlatılmış bir dış mekan vardı. Oyuncular hep bu mekanlarla ilişkilendiler. Oyunun hikayesinde yer alan "hayalet"

kavramı, camdaki yansılarda, çoğalan görüntülerde, duvarlara çarpan gölgelerle sahnede hep yeniden düşünüldü. Hem sahne, hem hikayeler oldukça kalabalık ve çok katmanlı olduğundan ışık olabildiğince sade olmalıydı. Işık, kurgunun bir parçası olarak hep dansçı ve oyuncuların içinde hareketlerinin büyüdüğü bir anlatıma dönüştü. Dansçılar ışığın hep farkında olarak anlatımlarını güçlendirmek için onu kullandılar. Işığın içinde çok özgür hareket ettikleri durumlar tespit edilerek ışık tasarımı son halini aldı. Sahnede büyük hacimli küvetler kullanılmaktaydı. Işık, küvetlerdeki suyla birleşti, duvarlarda hareketli yansımalar oluşturdu. Bu, küvetlerin kullanıldığı sahnelerde, tam istediğimiz şekilde görsel etkiler yaratan bir unsur oldu.

Tasarımlarınız arasından bugüne kadar "Yaptığım en iyi iş buydu" dediğiniz hangisi ve neden?

Şu ana kadar yaptığım her işi çok sevdim ve her işin, her sahnelenişinde kumanda odasında heyecandan yerimde duramadım. Bunlar çok özel anlar, ışık geçiş anları bana hep çok şiirsel gelir. Şu ana kadar yaptığım işleri bu anlamda ayırt edemeyeceğim. Size, düşünmeme ve hatırlamama neden olduklarınız ve cevaplarım için çok keyif aldığım sorularınız için teşekkür ederim.

Olasılıklara açık alternatifleri barındırmak, yeni ürünlerle çok daha uygulanabilir hale geldi. Aynı zamanda bu gelişmelerin heyecan verici bir diğer yönü de daha verimli ve sürdürülebilir aydınlatma olanakları sunması